

Etelä-Karjalan liiton kannanotto EU:n rahoituskehikseen 2028–2034: itäisten raja-alueiden vahvuudet hyödynnettävä kokonaisturvallisuuden varmistamiseksi ja eurooppalaisen kilpailukyvyn vahvistamiseksi

EU:n komissio on heinäkuussa antanut esityksensä unionin monivuotiseksi budjetiksi (MFF). Esitys on jäsenvaltioille ja alueille merkittävä, sillä se pitää sisällään keskeiset EU-politiikan painopisteet ja rahoituskehikset koko ohjelmakaudelle 2028–2034.

Etelä-Karjalan liitto esittää MFF-kannanottonaan seuraavaa:

Itärajan alueet huomioitava maatalous- ja koheesiorahoituksessa

Koheesiorahoituksen määrää esitetään budjetissa leikattavaksi huomattavasti nykyisestä rahoitusohjelmakaudesta 2021–2027. Komission esityksen mukaan Suomen maatalous- ja koheesiorahoitus olisi vähenemässä arviolta noin 10–15 prosenttia.

Komissio painottaa, että jäsenvaltioiden tulee kohdentaa maatalousrahaston tukia niitä eniten tarvitseville, mm. ruokaturvan edistäminen huomioiden. Etelä-Karjalan liiton näkemyksen mukaan itärajan alueiden viljelijöiden tulee olla erityistä tukea tarvitsevien joukossa niin ruokaturvan kuin kokonaisturvallisuuden näkökulmista. Maataloustuotannon jatkuminen ja tulevaisuus itärajan alueilla tulee varmistaa ja huomioida maatalouspolitiikan linjauksissa.

Koheesiopolitiikan osalta Etelä-Karjalan liitto korostaa, että koheesiorahoituksessa kaikkia itärajan alueita tulee kohdella yhdenvertaisesti huomioiden aluekehityksen pitkään jatkuneet rakenteelliset haasteet sekä turvallisuusympäristön muutoksesta aiheutuneet sosioekonomiset ongelmat.

Komission esitys ei sisällä Suomen liittymissopimukseen perustuvaa pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitusta, jota Itä- ja Pohjois-Suomi on kuluvaan EU-ohjelmakauteen saakka nauttinut. Etelä-Karjalan liitto toivoo, ettei Suomen kokonaissaanto komission NSPA-tuen tulkinnan vuoksi pienene. Samalla Etelä-Karjalan liitto korostaa, että uusi tilanne avaa mahdollisuuden tarkastella koheesiopolitiikan toimeenpanoa jakamatta itäistä Suomea eriarvoisesti kahteen eri leiriin. Kuluvalla EU-ohjelmakaudella Etelä-Karjalan rahoitussaanotto osana Etelä-Suomen suuraluetta on ollut noin kolmannes verrattuna esimerkiksi Etelä-Savoon. Myös rahoituksen käyttö on nykyisellään Etelä-Karjalassa rajoitetumpaa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Itärajan alueet tulee saada yhdenvertaiseen asemaan myös EU:n valtioneuvoston päätöksissä siten, että kaikki itärajan maakunnat ovat jatkossa ns. ennalta määritellyjä C-alueita, mikä mahdollistaa Lappeenrannan seudun nostamisen I –tukialueeksi valtioneuvoston päätöksellä. Tämä tarkoittaisi sitä, että Lappeenrannan seudulle voidaan myöntää EU:n valtioneuvoston päätösten puitteissa suurimpia sallittuja tukiprosentteja yritysten investoinneille, kuten nyt Itä- ja Pohjois-Suomessa ja Imatran seudulla.

Aluekehityksen oltava jatkossakin aluelähtöistä

Komission esityksessä ehdotetaan koheesiorahoituksen ja maaseudun kehittämisrahoituksen hallinnointia tulevaisuudessa yhden ja saman ohjelman alla. Tämä muutos voi tuoda mahdollisuuksia suurempien ja vaikuttavampien kehittämistoimien toteuttamiseen ja poistaa osin keinotekoisia jakolinjoja. Tämä edellyttää kuitenkin aidosti poikkihallinnollista ajattelua ja toimintaa ministeriöiden välillä ja eri aluetasojen välistä aitoa kumppanuutta.

Komission ehdotus kansallisesta kirjeluorimallista (NRP-sopimus) uhkaa aluekehityksen perusperiaatetta aluelähtöisyydestä. NRP-sopimusten laadinnan tulee olla aidosti alueet osallistavaa,

eikä alueita pidä nähdä vain toiminnan kohteina. Maakunnan liitot ovat omien alueidensa aluekehityksen asiantuntijoita, joilla on kokonaiskuva alueiden kehittämistarpeista eikä alueita saa sivuuttaa tässä prosessissa.

Kasvavaa Interreg-ohjelmarahoitusta pystyttävä hyödyntämään Kaakkois-Suomessa nykyistä ohjelmakautta paremmin

Suomen rahoitussääntö Interreg-ohjelmille on komission ehdotuksen mukaan kasvamassa. Huomioitavaa on, että pohjaluku, johon lisäystä on odotettavissa, sisältää myös Venäjä-yhteistyöohjelmiin alun perin allokoitua ja Interreg-ohjelmiin siirrettyä varaa.

Etelä-Karjalan liitto painottaa, että tulevalla ohjelmakaudella Interreg-rahoituksen tulee vastata nykyistä paremmin Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta kärsineiden itäisten ulkorajamaakuntien kehittämistarpeisiin. Tarve on kirjattu komission esitykseen Interreg-ohjelmien sääntelyksi, mutta toteutustapa tulee löytää seuraavien vuosien aikana. ESPON CHANEBO -tutkimushankkeessa on nostettu ratkaisuna esiin uuden Interreg-ohjelman käynnistäminen itäisten raja-alueiden aluekehityksen ja resilienssin tukemiseksi.

Sisäisen turvallisuuden rahastoa hyödynnettävä laaja-alaisesti itäisten raja-alueiden elinvoimaan

Etelä-Karjalan liitto kiittää valtioneuvostoa vaikuttamistyöstä rajaturvallisuutta, maahanmuuttoa ja sisäistä turvallisuutta koskevan rahoituksen mahdollista kasvua koskien. Suomen saanto on komission esityksen mukaan kasvamassa 0,6 miljardista eurosta 1,6 miljardiin euroon.

Kuten valtioneuvoston jäsenet ja myös komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ovat julkisuudessa lausuneet, tätä rahaa tulee voida käyttää kovan turvallisuuden lisäksi myös alueiden elinvoimaa lisääviin investointeihin. Kaakkoisella rajaseudulla kehittämistarve on suuri esimerkiksi tietoliikenneyhteyksissä. Valokuituverkon rakentamisella tuettaisiin myös rajaviranomaisten toimintaedellytyksiä.

Kilpailukykyrahaston kasvun mahdollisuudet hyödynnettävä

Alueemme korkeakoulutoimijoille tärkeän Horisontti-tutkimusrahoituksen määrää esitetään kasvatettavaksi huomattavasti tulevaisuudessa osana laajempaa kilpailukykyä tukevaa rahoituskokonaisuutta. Kilpailukykyrahoituksessa on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia Etelä-Karjalan kaltaisten korkeakoulu- ja teknologiamaakuntien kannalta, mutta kyvykkyyttä rahoituksen hakemiseen on parannettava.

Kyvykkyuden parantamiseen ja EU:n suorarahoitushjelmien laajojen hakuprosessien resurssointiin on maakunnissa aiemmin hyödynnetty kansallista kehittämisrahoitusta, joka on tällä hallituskaudella leikattu pois valtion budjetista. Työlle on nyt entistäkin suurempi tarve, ja sille tulee löytää tarvittavat resurssit myös kansallisesti.

On myös hyvä tunnistaa, että kilpailukykyrahoituksen ja Horisontti -rahoituksen kasvattaminen ei pysty korvaamaan aluelähtöisen, ruohonjuuritason kehittämisen rahoitustarpeita esimerkiksi pienemmissä kunnissa, pk-yrityksissä tai kolmannella sektorilla.

Verkkojen Eurooppa – rahoituksella ratkaisuja vientiteollisuuden logistiikkaan ja energiakysymyksiin

Verkkojen Eurooppa –rahoitusohjelmaan (CEF) esitetään tehtäväksi huomattavia panostuksia ohjelmakaudella 2028–2034 sekä energia- että liikenneinvestointeihin. Energiaverkkojen rakentamista

CEF-rahoituksella on tehty perinteisissä koheesiomaissa. Etelä-Karjalan liitto esittää, että jatkossa Suomi ajaisi CEF-rahoituksen mahdollistamista energiaverkkoinvestointeihin itäiseen Suomeen ns. Vaaralinjan 400 kV rakentumiseksi Etelä-Karjalasta Kainuuseen.

ResilEast -aloite on esimerkki investoinnista, jossa yhdistyvät sekä unionin uusiutuvan energian lisäämisen että kokonaisturvallisuuden tavoitteet. ResilEast -ohjelmalla halutaan jouduttaa uusiutuvan energian tuotantoa, joka samalla tukee myös puolustusta ja aluetalouden resilienssiä. ResilEast – ohjelmaan liittyen Etelä-Karjalan liitto korostaa EU-rahoituksen tarvetta uusiutuvan energian lisärakentamisen mahdollistavaan tutkateknologiaan ja muuhun kaksikäyttöinfrastruktuuriin itäiseen Suomeen.

CEF-rahoituksessa tulee huomioida massiiviset investointitarpeet itäisen Suomen rataverkkoon. Suomen tavaraliikenteen suurimmat volyymit kulkevat Karjalan radalla, ja raideyhteys on kriittinen itäisen Suomen vientiteollisuuden toimintaedellytyksille. Karjalan rata on osa Euroopan laajuista TEN-T-ydinverkkoa etelän suunnasta aina Lappeenrantaan saakka.

Etelä-Karjalalla on paljon annettavaa kansalliseen ja eurooppalaiseen yhteistyöhön

Etelä-Karjalan aluekehityksen vetureita ovat osaamisemme muun muassa puhtaan siirtymän, uusiutuvan energian ratkaisujen, biotalouden ja kokonaisturvallisuuden teemoissa. Nämä ovat vahvuuksiamme, joissa meillä on paljon kasvupotentiaalia ja myös annettavaa muille. Tuki näihin teemoihin ohjelmakaudella 2028–2034 on panostus paitsi itäisten raja-alueiden elinvoimaan myös panos unionille sen kilpailukyvyn edistämiseksi.

Etelä-Karjala yhdessä muiden Suomen itäisten rajamaakuntien kanssa muodostaa merkittävän osan unionin Venäjään rajoittuvasta ulkorajasta, mikä on huomioitava komission budjetissa vuosille 2028–2034. Itäisten raja-alueiden resilienssin ja elinvoimaisuuden vahvistaminen on Suomen, mutta myös EU:n asia – elinvoimainen itäraja luo turvallisuutta.